

1

Wat is theosofie?

Wat is theosofie? Theosofie is kennis van het Goddelijke. Maar wat is het goddelijke? Voor de westerse mens, die doordrongen is van christelijke tradities, wat het geestelijke karakter van de opvoeding die hij heeft ontvangen ook is, is God een onbereikbaar iets dat met de mens geen andere band heeft dan die van Schepper ten opzichte van schepsel. In de uitdrukking “kennis van het Goddelijke” handelt het niet over deze God.

De theosofie beweert niet dat God niet op een transcendente manier bestaat, maar dat de transcendente God niet gekend kan worden daar Hij door zijn aard onbereikbaar is en door de beperkingen van ons mens-zijn niet te vatten. Reden waarom boeddhisten niet over God praten; niet omdat zij atheïstisch zijn, zoals het westen heel lang beweerd heeft. Wanneer zij niet over God praten, is het uit respect voor deze Onkenbare, omdat zij weten dat geen enkel woord Hem zou kunnen verklaren noch definiëren. Maar de theosofie leert dat de hele manifestatie van de schepping een emanatie is van deze onkenbare God, en dat daardoor al het leven in wezen goddelijk is; en de kennis van het goddelijke is de bewustwording van het feit dat het leven in wezen goddelijk is. Het goddelijke is aanwezig in de kern van ieder van ons en de ontdekking van het werkelijke, van de waarheid die schuil gaat achter een ongelooflijke verscheidenheid van verschijnselen, is de ontdekking van het goddelijke in onszelf en in elke levensvorm. Boeddhisten spreken niet over het ontdekken van het goddelijke maar over de “ontwaakte

toestand". Het gaat hier inderdaad om een ontwaken, een ontwaken van onze wezenlijke aard om uit de toestand van illusie te komen waarin we gevangen zitten.

Als het eerste doeleinde van de Theosofische Vereniging het vormen van een kern van de universele broederschap is, moet men wel begrijpen dat "Broederschap" in de theosofische betekenis van het woord niet zoiets is als liefdadigheid of vriendschap; het is het herkennen van de eenheid van alle leven. Het is geen ideaal, het is een feit. we zijn allen broeders omdat het leven één is, omdat de goddelijke vonk die de wortel is van ons bestaan precies dezelfde is in u, in mij, in alle mensen op aarde – wat hun graad van onwetendheid of van wesheid, van zuiverheid of van beperktheid van traagheid of van geestelijk ontwaken ook is. we zijn allen broeders, we moeten het niet worden. we moeten ons bewust worden van dit feit, elkaar herkennen als broeders, een kern vormen van mannen en vrouwen die zich broeder weten met alle andere mensen.

De fundamentele stelling van de occulte leer, van de theosofie is de eenheid van alle leven. Alle leven is één in essentie omdat het voortgekomen is uit een uniek Grondbeginsel, uit deze onkenbare en transcendente God. Als theosofie het kennen of het herkennen van het goddelijke is in alle levensvormen, ligt het werk van de theosoof, dat het zoeken is van deze herkenning, midde in de gemanifesteerde wereld, hier en nu, op elk gebied, zonder er ook maar één uit te sluiten. Het eerste gevaar dat er dreigt, denk ik, is het spirituele te zoeken buiten de materie. Het is niet zo dat het stoffelijke zich onder de grond bevindt en het geestelijke erboven. Zij zijn onverbrekkelijk verbonden en beiden even goddelijk. Men zegt soms dat de materie het omhulsel is dat het goddelijke verbergt, maar het omhulsel zelf is goddelijk.

Laten we even blijven staan bij deze belangrijke kwestie. Wanneer het Ene verschijnt als het gemanifesteerde, brengt het de twee voort, omdat elke manifestatie twee polen heeft, een positieve en een negatieve, of een zijde en een keerzijde. Het Ene wordt twee, vanzelfsprekend één blijvend. Het is tegelijk gemanifesteerd en ongemanifesteerd, maar in het gemanifesteerde aspect heeft het twee polen, twee vormen van zijn, twee aspecten.

ten: een bewustzijnsaspect en een energie-aspect. Deze “bewustzijn/energie” kan op ons gebied “geest/materie” worden genoemd, maar het woord “materie” is gevaarlijk, en dat is het - of eerder nog de onjuiste betekenis die men eraan heeft gegeven - wat verantwoordelijk is voor het gevaar waar ik net over sprak dat bestaat uit het zoeken van het Goddelijke buiten de materie. Het is alsof men in de uitdrukking “geest/materie” een van de aspecten van de manifestatie ten opzichte van de andere een hogere waarde heeft toegekend, hetgeen zou kunnen veronderstellen dat het Goddelijke slechts in een gedeelte van zichzelf aanwezig is. Bewustzijn en energie zijn een onafscheidelijk paar, op welk gebied men zich ook bevindt. Ze zijn werkelijk als de twee zijden van een medaille, de ene kan zichtbaar zijn en de andere niet, maar die is daardoor niet minder aanwezig. Er kan net zo min energie bestaan zonder bewustzijn, of materie zonder geest, als er een zijde bestaat zonder keerzijde.

Het Goddelijke is in zijn gehele essentie in elke levensvorm aanwezig. Onderzoekingen kunnen dus overal gedaan worden, hier en nu, in ons leven zoals het is, daar waar we zijn, wat onze familie omstandigheden, ons beroep, de materiële omstandigheden waarin we leven, de opdringerige consumptie maatschappij, enzovoorts ook moge zijn. De theosofie leert ons dat we hier en nu over alle elementen beschikken die nodig zijn voor ons onderzoek, voor dit fundamentele werk, wat het bewust worden van onze goddelijke aard inhoudt. De omstandigheden van ons leven maken deel uit van die noodzakelijke elementen en de theosofie laat ons dat begrijpen, met behulp van alle leringen waarin zij voorziet – zoals de evolutiewet, het grote plan, reïncarnatie, *karma*, enzovoorts. Maar men moet niet vergeten dat al deze leringen niet het doel zijn van ons onderzoek. Het zijn eigenlijk de wegwezers die ons op ons pad leiden. En hier naderen we een ander gevaar voor de leerling: een passie voor deze verleidelijke toelichtingen te ontwikkelen en stil te blijven staan bij de wegwezer, terwel men vergeet dat die er inderdaad is om gelezen en begrepen te worden, maar ook om aan voorbij te gaan. Natuurlijk zijn het geen aanwezingen die men in één oogopslag leest terwel men 100 km per uur rijdt. Men moet studeren, soms langdurig, om ze te begrijpen; maar een-

maal begrepen, moet men verder gaan, de wegwezer achter zich latend. Verder gaan lijkt achterlaten, maar in feite laten we geen leringen achter, want die zullen we weer terugvinden op andere wegwezers – nu in een subtielere vorm uitgedrukt. Op onze weg op het geestelijk pad zullen we altijd dezelfde grote fundamentele leringen terugvinden, maar op steeds subtielere weze uitgedrukt. Het zijn de vormen van uitdrukking waaraan voorbij wordt gegaan en niet de lering die zij proberen over te brengen. De theosofie stelt op deze weze een grote hoeveelheid aanwijzingen aan ons voor die niet alleen zijn aangepast aan de verschillende graden van ontwikkeling, maar ook aan verschillende karakters en temperamenten. Deze leringen moeten niet beschouwd worden als kennis die we moeten opstapelen, hetgeen onze reeds zo overbelaste hoofden alleen nog meer zou verzwaren en onze vooruitgang zou verhinderen. Ze zijn in werkelijkheid geestelijk voedsel dat we moeten verwerken om sterker te worden en beter vooruit te komen. Het gaat erom de lering zelf te worden. Anders gezegd, het niet bekijken alsof “ik” aan de ene kant sta en “theosofie” aan de andere. Als men niet zelf theosofie wordt, dan wordt theosofie slechts een aanvullende overbelasting die ons leven ingewikkelder maakt in plaats van het op te helderen. Onverteerd lichamenlijk voedsel maakt ons ziek. Hetzelfde gebeurt met het geestelijk voedsel dat de theosofische leer ons aangeeft. Om ons geestelijk leven tot bloei te brengen en geleidelijk te transformeren, moet het worden opgenomen en verwerkt, en niet in een van de laden van ons geheugen worden opgestapeld.

Maar we moeten met orde en systeem te werk gaan en tussen de aanwijzingen die de theosofie ons voorstelt, is de studie die we op de eerste plaats in overweging zouden moeten nemen die van de samenstelling van de mens. Het lijkt wel of we ons in het begin gemakkelijker interesseren voor de studie van onderwerpen als het leven na de dood, de natuurgeesten, het engelenrijk, de ronden en de rassen, dan voor de samenstelling van de mens. Op die manier spannen we het paard achter de wagen. we stellen dan het ogenblik uit dat we onszelf onder handen zullen moeten nemen en deze innerlijke transformatie moeten aanpakken, het enige dat ons voldoening kan geven.

Want, waarom is deze benadering van de theosofie nodig? Omdat het leven zoals we het tot nu toe geleid hebben niet bevredigt, omdat de grote problemen van de mensheid, zoals die van het lijden, ons kwellen, omdat we de zin van ons leven niet begrijpen. Toch hebben we misschien al een bepaald geloof beleeden, of ernstig nagedacht en vele spirituele boeken gelezen die ons enige tijd in hun ban hielden, maar zijn we in de vicieuze cirkel van ontevredenheid, lijden en twijfel teruggevallen. En dit omdat we niet echt begrepen hebben dat het enige licht dat ons werkelijk en duurzaam kan verlichten *in* ons is – dat dit het licht is van onze goddelijke natuur - en omdat we de ontdekkingstocht in onszelf nog niet hebben aangepakt, na een diepe studie over de samenstelling van de mens, volgens de occulte leer.

Als we het licht dus willen vinden, zullen we een serieuze benadering van de theosofie moeten ondernemen; dat wil zeggen, eerst een serieuze benadering van onszelf - niet op de manier van een analytisch zelfonderzoek dat zich beperkt tot het buitenste deel van onszelf, dat door de theosofie “de persoonlijkheid” wordt genoemd, maar op een diepere en vollediger manier die boven de enge cirkel van het kleine ik uitstijgt en ons naar de wortels van onze werkelijke aard zal leiden, die ook de wortels zijn van elke andere gemanifesteerde vorm. Zo zullen we in de komende hoofdstukken proberen de samenstelling van de mens te bestuderen. Het zoeken naar zelfkennis in theosofische zin houdt niet in alleen met zichzelf bezig zijn, wat ons van de medemens afscheidt. Het is het onderzoek van datgene in ons wat we gemeen hebben met de anderen, van dat Goddelijke, waardoor we een werkelijke geestverwantschap hebben met anderen in plaats van een oppervlakkige en altijd teleurstellende communicatie. Het is in ons werkelijke Zelf dat we de ander zullen ontdekken. Dit is de enige weze om broederschap in de theosofische betekenis van het woord te verwezenlijken.

Voor elke lering omvat het geestelijke proces drie fasen. Men moet de lering beluisteren of lezen en bestuderen – dit is de intellectuele fase, niet voldoende, maar noodzakelijk en zelfs onontbeerlijk. Vervolgens moet men er diep over nadenken en erover mediteren, het verwerken, assimileren. En tenslotte moet men deze lering in praktijk brengen, naar de lering leven. Er

wordt vaak gezegd dat nieuwe leden van de Vereniging niet opgejaagd mogen worden en dat ze met de intellectuele benadering kunnen volstaan. Maar, bevredigt hen dat op de lange duur? Sommigen misschien, maar we stellen vast dat er velen zijn die de Theosofische Vereniging snel verlaten omdat zij het niet begrepen hebben, omdat we hen misschien niet gezegd hebben dat, hoewel de intellectuele benadering tijdelijk de symptomen van onze ontevredenheid kan camoufleren, zij geen enkele greep heeft op haar diepere oorzaak. Het is slechts door meditatie, dat wil zeggen door het oprechte zoeken in onszelf en het elk ogenblik in praktijk brengen, dat wij de wortel van onze onvoldaanheid mogen hopen te begrijpen, om zodoende de zin van het leven te ontdekken.

Gij moet onderscheid maken tussen hetgeen belangrijk en hetgeen onbelangrijk is. Vast als een rots waar het goed en kwaad betreft, moet gij altijd toegeven in dingen die er niet op aankomen.

Wees waar in handeling, doe u nooit anders voor dan gij zijt, want alle schijn is een belemmering voor het zuivere licht der waarheid dat door u schijnen moet als het zonlicht door helder glas.

Begeer geen psychische vermogens, deze zullen komen zodra de Meester weet dat het goed voor u zal zijn ze te bezitten.

Alcyone, Aan de voeten van de Meester.